

Tekst 3

Kritisch zijn is soms je mond houden

(1) Reactieruimtes worden volgeschreven met meningen over politici en het conflict in Syrië – of ze nu worden gelezen of niet. Blijkbaar gaan de schrijvers ervan uit dat 5 genoeg mensen willen lezen wat ze wel of niet grappig vinden aan een filmpje op YouTube waarin een kat van een bank valt. Onze online 10 meningen zijn verworden tot statusupdates – wie ben ik op dit moment en wat vind ik nu? – in plaats van dat ze een discussie aangaan. Onze mening verandert in een opmerking. 15 En dat is nog niet zo erg – het web is er groot genoeg voor – maar steeds vaker lijkt iedere reactieruimte te verworden tot een agressief gevecht met woorden. De een wordt er 20 plotseling van beschuldigd een neonazi te zijn in een discussie over het beste recept voor echte erwtensoep, en in een discussie over het Franse woord voor *hashtag* (#) wordt 25 de wereldpolitiek er op magische wijze bij gehaald.

(2) Minister Frans Timmermans kan daarover meepraten. Hij moest eind november zijn Facebookpagina sluiten, omdat hij van ‘vrienden’ vervelende berichten kreeg. Hij schreef toen: ‘Jammer dat mijn *wall*¹⁾ zo wordt misbruikt. Vrees dat het onhoudbaar is zo. Heel jammer dat 35 een gewone discussie kennelijk niet mogelijk is en dat feiten er totaal niet meer toe doen.’ Ook PvdA-voorzitter Hans Spekman bleek regelmatig haatmails te ontvangen met teksten 40 als: ‘Ze hadden beter jou zinvol dood moeten trappen.’

(3) De criticus zit echter niet alleen op internet. De Nederlander bekriti-

seert ook en is ook cynisch in *real life*. Als expert van alles vindt hij dat 45 hij alles beter kan. De journalist weet niet wat hij doet, de columnist is een idioot, de politicus moet oprotten, de NS kan niks en zelfs de weergoden 50 krijgen het te verduren – de regen is te nat, de sneeuw was even leuk maar nu te koud, de zon is te warm. De Nederlander klaagt en zeurt, maar zijn mening ontaardt steeds 55 vaker in cynisme en agressie.

(4) Onze minister-president deed de afgelopen maanden meerdere keren een morele oproep: ‘Denk na voor u begint te schelden of te schoppen en 60 ga de discussie aan. Start het beschavingsoffensief!’ Gelukkig blijft de agressie bij het gros van de Nederlanders bij woorden, maar ik herken in de problematiek niet alleen 65 een moreel probleem. Het is ook een fundamenteel onbegrip van wat een mening zou moeten zijn.

(5) De criticus is symptoom geworden van een maatschappij waarin 70 gehoord worden steeds belangrijker is dan een reden om gehoord te moeten worden. We worden opgevoed met het idee dat het hebben van een eigen mening en een individueel geluid belangrijk is. Je 75 mening is iets waardevols. Maar kritisch zijn is niet hetzelfde als op alles kritiek geven. We verliezen uit het oog dat de mening niet zomaar 80 van belang is: zij moet ook inhoud hebben. Een mening zonder moeite heeft geen waarde en overstijgt het plassen door een brievenbus of het besmeren van ramen met poep 85 nauwelijks. Dit is niet kritisch zijn: het is om het hardst schreeuwen dat de

eigen mening professioneler, belangrijker en beter is dan die van de ander.

90 **(6)** Kritisch zijn is ook de schoonheid en kwaliteit in het alledaagse willen zien – zonder de fouten direct over

het hoofd te zien. Het is proberen meer te zien. Kritisch zijn is na-
95 denken voor je typt, het zien van een mens aan de andere kant van de kabel. Kritisch zijn is soms je mond houden. Kritisch zijn kost moeite.

naar: Anouk van Kampen

uit: NRC Handelsblad, 16 en 17 maart 2013

Anouk van Kampen is redacteur.

noot 1 *wall*: persoonlijke berichtenpagina op Facebook

Tekst 3 Kritisch zijn is soms je mond houden

- 2p **31** In alinea 1 is sprake van een probleem en een gevolg daarvan.
Vat dit probleem en gevolg samen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 1p **32** 'maar ik herken in de problematiek niet alleen een moreel probleem.'
(regels 63-65)
Formuleer in eigen woorden van welk probleem er nog meer sprake is volgens de tekst.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.
- Hieronder staan vier mogelijke redenen voor het noemen van de oproep van de minister-president in alinea 4.
De minister-president wordt genoemd omdat hij
- 1 als politicus pleit voor een einde aan de online agressie en het geweld dat op andere manieren wordt geuit.
 - 2 een probleem aankaart dat vergelijkbaar is met een onderwerp dat in de tekst besproken is.
 - 3 een voorbeeld is van een politicus die vervelende ervaringen heeft gehad met online agressie en verbaal geweld.
 - 4 met dit citaat door zijn rol als politicus de argumentatie in de tekst kracht bij kan zetten.
- 1p **33** Welke van bovenstaande redenen voor het noemen van deze oproep van de minister-president kunnen uit tekst 3 worden afgeleid?
- A alleen 1, 2 en 3
 - B alleen 1, 2 en 4
 - C alleen 1, 3 en 4
 - D alleen 2, 3 en 4
 - E 1, 2, 3 en 4
- 1p **34** 'Maar kritisch zijn is niet hetzelfde als op alles kritiek geven.'
(regels 76-78)
Met welk argumentatieschema wordt dit standpunt vooral onderbouwd?
met een argumentatieschema op basis van
- A autoriteit
 - B een oorzaak-gevolgrelatie
 - C kenmerk of eigenschap
 - D voor- en nadelen

- ‘Kritisch zijn kost moeite.’ (regel 98)
- 2p **35** Leg uit waarom het moeite kost om kritisch te zijn volgens tekst 3. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 2p **36** Welke van de onderstaande zinnen omschrijft het best de hoofdgedachte van tekst 3?
- A Het geven van een mening heeft pas waarde als deze inhoudelijk onderbouwd en doordacht is.
 - B Het is een slechte ontwikkeling dat in discussies op internet zomaar over alles een mening wordt gegeven.
 - C Mensen moeten begrijpen dat zwijgen soms de beste manier is om een mening te geven.
 - D Om een discussie goed te laten verlopen is het soms beter om een agressief geformuleerde mening te negeren.

tekstfragment 1

(1) Sinds de verkiezingen van 2002, toen de LPF (Lijst Pim Fortuyn) verraste, vinden veel nieuwsorganisaties dat ze de voeling met hun lezers of kijkers hebben verloren. Journalisten hadden de grote politieke onvrede onder delen van de Nederlandse bevolking niet voorzien. Deze vermeende kloof tussen burger en journalistiek leidde tot de veelvuldige inzet van voxpop¹⁾ en overvloedige aandacht voor opiniepeilingen.

(2) Daar is nu ophef op Twitter bijgekomen. Sociale media maken zichtbaar en doorzoekbaar wat vroeger wel gebeurde, maar niet na te lezen was. Journalisten zijn Twitter gaan gebruiken als gemakkelijke plek om te zien wat er leeft bij de spreekwoordelijke dorpspomp. Het gesprek van de dag wordt gevat in een overzichtje van tweets.

(3) Twitter als maatstaf voor de publieke opinie is om diverse redenen problematisch. Tweets worden zelden geteld of op inhoud of sentiment geanalyseerd. Meestal volstaat de journalist met een kleine selectie die de term bloemlezing niet mag dragen. Maar ook als journalisten systematisch naar tweets zouden kijken, zouden ze de plank misslaan. Twitteraars zijn namelijk te jong, te hoogopgeleid, te politiek geïnteresseerd en te vaak man om een representatieve afspiegeling van de bevolking te vormen. Wat Twitter vindt, staat dus niet gelijk aan wat de bevolking vindt.

(4) Zelfs als Twitter representatief was én journalisten grondig zouden analyseren wat er werd gezegd, zijn de resultaten vertekend. Een kleine groep twitteraars neemt de bulk van de berichtjes op Twitter voor zijn rekening. Deze luidruchtige minderheid gebruikt meer hashtags, meer links, *mentiont*²⁾ meer mensen en retweet twee keer zo veel als de zwijgzame meerderheid, zo blijkt uit onderzoek.

(5) Op sociale media worden ervaringen en gevoelens bovendien *realtime* geuit. Die hebben niet dezelfde status als een mening. Over elk willekeurig onderwerp kan wel een aantal verontwaardigde tweets worden gevonden. Een tweet is bovendien geen opiniestuk. 'Voelen wat er leeft' is niet hetzelfde als het selectief voorlezen van sentimenten.

(6) Zo'n lezing zonder duiding – zonder analyse van thema's en patronen, zonder gevolgtrekkingen – vertelt ons niets. Al die verslagjes van de stem van 'gewone' of 'bekende' Nederlanders zijn niets meer dan goedkope en gemakzuchtige vulling. Het kost weinig geld om zulke items te maken en ze ontberen inhoudelijke waarde.

naar: Linda Duits en Rens Vliegenthart, nrc.nl, 27 december 2014

noot 1 voxpop: afkorting van 'vox populi': 'stem van het volk'; in de journalistiek gebruikt als term voor interviewtjes met mensen op straat

noot 2 *mentiont*: noemt

In tekst 3 staat:

‘We worden opgevoed met het idee dat het hebben van een eigen mening en een individueel geluid belangrijk is.’ (regels 72-75)

- 2p **37** Leg uit wat volgens tekstfragment 1 de rol van journalisten is in het ontstaan van dat idee.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Tekstfragment 1 bespreekt redenen waarom het problematisch is om het sociale medium Twitter als maatstaf voor de publieke opinie te gebruiken.

- 2p **38** Welke reden sluit aan bij de manier waarop in tekst 3 over het uiten van meningen wordt gedacht?

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.